
«Спрага»: в Києві цікаво
4 д. ·

https://www.facebook.com/spraga.info/posts/pfbid02cSTja9CgvkVfM2rTkYuV6byQ1rvce3HVnpD2XcJRbM81FXu3Q7stiu65cDuC8okXl

Садиба на вулиці Січових Стрільців, 46

Максим Олейников. «Київські історії»

Ще у шкільному віці, щоразу проїжджаючи в тролейбусі по вул.Артема, мене завжди цікавив загадковий і незвичний двоповерховий особняк, що вирізнявся серед оточуючих житлових будинків. Дивував він тим, що стояв незвично вільно серед решти щільної забудови сусідніх кварталів, високо піднятий над рівнем вулиці і віднесений далі від тротуару. Цегляна кладка свідчила, що він аж ніяк не дореволюційний, але звідки в середмісті міг взятися особняк в радянський час?

Лише набагато пізніше, вже у студентські роки, я дізнався про цікаву історію і цього будинку, і місця, де він стоїть. Як на мене, історія цієї садиби чимось показова для долі Києва і киян у ХХ ст.

Раніше на тому пагорбі, де стоїть будинок № 46 по вул.Артема (зараз - Січових Стрільців), стояла Вознесенська церква (тодішня її адреса – вул.Львівська,44). Збудована у 1872 році у давньоруському стилі, мала три куполи і дзвіницю. Наприкінці ХІХ ст. навколо церкви облаштували цвинтар, де ховали високоповажних громадян, який особливо інтенсивно розширився в роки Громадянської війни.

Церква була зруйнована у 1935 році. Церковний цвинтар зрівняли з землею, надгробки і хрести знищили. Пізніше на її місці збудували школу, однак вона проіснувала недовго – її

розбомбили під час війни. Від церковного подвір’я залишилась тільки триаркова цегляна брама, біля якої ще у 1970-х роках стояла мурована сторожка, розібрана у 1978 році. Цегляні ворота чудом вціліли до нашого часу і зараз є останнім нагадуванням про Вознесенський храм.

Коли нищили цвинтар Вознесенської церкви, деякі поховання перенесли на Лук'янівське кладовище. На жаль, багато з них були втрачені. Серед них поховання Олександри Євгенівни Судовщикової-Косач (1867-1924), дружини Михайла Петровича Косача, брата Лесі Українки, письменниці і громадської діячки, авторки гостро натуралістичних оповідань, що писала під літературним псевдонімом «Грицько Григоренко». Повне зібрання її творів у 2-х томах побачило світ у харківському видавництві «Рух» у 1930 р.

Як писали класики, «йшли роки»…

На початку 1944 р. війська 1-го Українського фронту, після визволення Києва, продовжували наступ на Захід. Біля села Мілятин на кордоні Рівенської і Хмельницької областей командуючий фронтом генерал армії М.Ф.Ватутін з групою штабних офіцерів та охороною потрапили на дорозі в засідку, влаштовану боївкою Української повстанської армії (УПА). Пораненого в стегно командувача одвезли до Києва, до шпиталю, що містився в колишній жіночій гімназії А.Жекуліної, на той час і до сьогодні - школи № 138 на вул. Артема, 27.

Спершу лікування, очолюване головним хірургом Червоної армії М.Бурденком, йшло цілком задовільно, але раптом виявилося зараження рани. У такій ситуації лікарі всю надію покладали на застосування новітнього тоді пеніцилину. Але, як пише у мемуарах М. С.

Хрущов - тоді перший секретар ЦК КП(б)У і член Військової ради 1-го Українського фронту, - застосувати пеніцилін можна було «тільки за згодою Сталіна, а Сталін вперся... Мотив висувався такий: пеніцилін був не радянський (у нас його ще не було), а американський, і Сталін вважав, що пеніцілін може бути зараженим: із США можуть послати заражений пеніцилін, щоб послабити наші сили, отже лікувати цими ліками такого значного військового діяча, як Ватутін, неприпустимий ризик».

В результаті 43-річний генерал помер 15 квітня 1944р. Засмучений смертю свого товариша Хрущов, інтуїтивно відчуваючи і свою провину (хоч він і не лікар і нічим не міг зарадити), поховав фронтового друга з належною пошаною в Маріїнському парку, а пізніше на могилі спорудив величний пам’ятник, узгоджений із Сталіним, включно з написом: «Генералові Ватутіну від українського народу». Скульптуру для пам’ятника виконав Є.В.Вучетич, а відкриття монумента відбулося 25 січня 1948р. в присутності В.М.Молотова, запрошеного тоді до Києва з нагоди 30-річчя УРСР.

Вдова генерала, Тетяна Романівна Ватутіна, збиралася оселитись у Києві назавжди, щоб бути поряд з могилою чоловіка. Влітку 1946р. їй відвели ділянку площею 0,5 га на Десятинному провулку,10. Як видно з архівного документу, там передбачалося «збудувати житловий будинок з підвищеним архітектурним оформленням». Втім, довелось прислухатись до позиції вчених-археологів: незважаючи на подання головного архітектора Києва О.Власова та рішення Київського міськвиконкому, своєї візи не поставив представник Інституту археології АН України Д.Бліфельд – адже йшлося про нове будівництво на території заповідника.

Але урядове замовлення виконали – особняк для родини загиблого генерала Ватутіна з’явився на вул.Артема,46. Будинок проектував тоді ще молодий архітектор Анатолій Володимирович Добровольський, в майбутньому один з авторів проекту забудови Хрещатика і прилеглих до нього кварталів, головний архітектор Києва у 1950-1955 рр., автор проектів готелю «Москва» (зараз готель «Україна»), приміського вокзалу, кінотеатру «Україна», станцій метро «Завод Більшовик» (зараз «Шулявська») і «Хрещатик», аеропорту в Борисполі і т.д. і т.п. - у Києві він збудував чимало.

Прикрасою будинку стала напівкругла тераса-веранда з великими вікнами, відкритою галереєю і дерев’яними різьбленими колонами на другому поверсі. Особняк декорували ліпниною з цементу і кераміки. На вікна встановили ажурні ковані решітки. Кімнати всередині особняка зробили невеликими і затишними. Фасад будинку насправді виходить на протилежний від вулиці бік, хоч перехожим здається, що фасад – це те, що вони бачать з боку вулиці.

Втім, вдова не скористалася з такого подарунку Микити Хрущова і поїхала до Росії.

Особнячок недовго стояв порожнім: на нього «накинув оком» відомий радянський письменник і політичний діяч голова Спілки письменників УРСР, лауреат Сталінських премій драматург О.Є.Корнійчук. У 1949 р. він в’їхав сюди разом із дружиною, польською письменницею Вандою Василевською.

Донька генерала Ватутіна Олена Миколаївна розповідала: «После похорон отца Хрущев уговаривал маму остаться жить в Киеве. Начал строить для нас на улице Артема, 46 двухэтажный особняк. Он и сейчас там стоит. Мама отказалась. Хрущев бросил трубку и никогда больше не звонил. Тот особняк государство продало писателю Александру Корнейчуку и его жене Ванде Василевской, тоже писательнице. И Корнейчук зачем-то пустил слух, что якобы купил его у Ватутиной за два миллиона рублей. Не знаю, зачем он это сделал. Но мы ни дня не жили в том доме и в глаза его не видели».

У цьому особняку «літературне подружжя» Корнійчук-Василевська мешкали до 1957 року, коли переїхали на Липки, на вул.Шовковичну,10. Вони мали також з 1954 року хорошу дачу в Плютах на річці Козинці (тамтешній котедж, до слова, проектував сам Володимир Заболотний, потім у ньому створили будинок-музей Корнійчука), так що міський особняк був їм наче вже й не потрібний.

Потім в особняку відкрили дитячі ясла, пізніше там був Палац реєстрації новонароджених. Починаючи з 1992 року, в особняку міститься українське представництво міжнародного фонду «Відродження» Джорджа Сороса.

Під час ремонту будинку у 1999 році будівельники знайшли замуровану в стіну капсулу з запискою такого змісту: «Память: Киев, 1948, 10 февраля. Этот дом строили 20 человек венгерских военнопленных, это их честная работа. Кто найдет эту записку - читая, вспомни о работе рук венгерского мужчины».

На звороті – 20 прізвищ, із зазначенням військових звань та фаху: муляри, теслі, штукатури, слюсарі, від керівника бригади – до кухаря. Ця записка потім зберігалась у конференц-залі фонду «Відродження», чи там вона зараз – не знаю.

Коментарі:

Viktor Palynskyy

Іронія долі,Ватутін,під час 2 світової війни наказав ,,Мадьяр в плен не брать "(в принципі були на це об'єктивні причини).
Може побоялась вдова генерала жити в будинку побудованому мадярами.

Подобається Відповісти 4 д.

Zinaida Bogorad

Спасибо за публикацию!
Почему-то этот дом мы называли "Дача Хрущова".Хотя так же называли Парк(сейчас Парк Нивки!)Мы гуляли в этом парке с бабушкой и дедушкой.Еще его названия : Парк им. 22 съезда,Комсомольский парк.Ну и поначалу "Дача Хрущова".